

Моник Швитер

Едно во друго

Културна установа

Б Л Е С О К

ЕДИЦИЈА

с.р.

СОВРЕМЕН

Р О М А Н

своерачно

Copyright © за македонското издание: Културна установа „Блесок“, 2017
Сите права се задржани.

Ниеден дел од оваа публикација не смее да биде репродуциран
на кој било начин без претходна писмена согласност на издавачот.

Наслов на оригиналот:
Monique Schwitter, "Eins im Andern"
Copyright © 2015 Droschl Literaturverlag Graz, Austria,
Macedonian edition through Nabu International Literary Agency

Издавањето на ова дело беше поддржано од ТРАДУКИ, литературна мрежа на која припаѓаат Сојузното министерство за Европа, интеграции и надворешни работи на Република Австрија, Министерството за надворешни работи на Сојузна Република Германија, швајцарската фондација за култура ПроХелвеција, КултурКонтакт Австрија (по налог на Сојузната канцеларска служба на Република Австрија), Гете Институтот, Агенцијата за книги на Словенија ЈАК, Министерството за култура на Република Хрватска, Ресорот за култура на владата на кнежеството Лихтенштајн, фондацијата за култура на Лихтенштајн, Министерството за култура на Албанија, Министерството за култура и информирање на Република Србија, Министерството за култура на Република Романија, Министерството за култура на Црна Гора и фондацијата С. Фишер.

traduki

*Авџорката ѝ се заблагодарува на швајцарската културна фондација
Про Хелвеција за њоддршката ѝри израбојката на ова дело.*

swiss arts council

prohelvetia

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

821.112.2(494)-31

ШВИТЕР, Моник

Едно во друго / Моник Швитер ; превод од германски јазик Емилија Томовска-Бојковска. - Скопје : Блесок, 2017. - 235 стр. ; 20 см. - (Едиција с.р. : современ роман своерачно)

Превод на делото: Eins im Andern / Monique Schwitter. - Моник Швитер: стр. 235

ISBN 978-9989-59-672-8

COBISS.MK-ID 105156874

Моник Швитер

Едно во друго

Превод од германски јазик:
Емилија Томовска-Бојковска

Културна установа
Б Л Е С О К
2017

Симон	ПЛИВАЊЕ И ЛЕТАЊЕ	157
Хамбург – Цирих, ноември 2013 година / Цирих, зимата 1992/1993 година		
Тадеуш	НЕКОЛКУ СИВИ ПЛУС СТЕПЕНИ	181
Цирих, вториот адвент во 2013 година / Салцбург 1993/1994 година		
Јакоб		
Помладиот	ПОСЛЕДНОТО ВОЗЕЊЕ	201
Цирих, третиот адвент во 2013 година		
Ти	ПОЧНУВАМ, ПОВТОРНО	220
Цирих, четвртиот адвент во 2013 година / Цирих 1982 и 1993 година		

Clov: What is there to keep me here?
Hamm: The dialogue.

Samuel Beckett, *Endgame*¹

1. „Клоу: А што ме задржува овде? / Хем: Дијалогот.“ Бекет, Семјуел: „Крај на игра“, *Драми*. Од англиски: Силвија Мишиќ. Скопје: Детска радост 1998, стр. 178 (заб. на прев.).

За тебе од мене

СО БРЗИНА СЛИЧНА КАКО КОГА ОДИ ЧОВЕК

Кога одненадеж си ја бараш првата љубов на Гугл, тоа е реакција на звуците од чукањето што си ги слушнал пред да заспиеш и, уште посилено, кога утрото си се видел в огледало, кога си ја здогледал длабоката вертикална брчка меѓу веѓите. Попусто си се обидувал да го лоцираш чукањето, без престан наизменично си претпоставувал дека доаѓа однадвор и однатре – од таванот / од под черепниот свод –, но никогаш не си успеал да го одредиш.

Се јавува сè позачестено, сè понеобјасниво, а така е и доцна вечерта овој петок во јануари. Децата, како што е обично на крајот од неделата помината в градинка, беа истоштени и растревожени; цела вечер се караа и наизменично рикаа, а подоцна, бидејќи требаше да си легнат, врескаа како луѓи. На крајот заспаа, еден момент е сосема тивко, дури и кучето си лежи неподвижно на чергичето под мојата маса за пишување, сурам во неговото црно крзно и забележувам дека градниот кош му се крева и му се спушта; воздивнувам, а чукањето станува сè погласно. Најпрво кратки удари како со чекан, после наизменично и подолги. Си шкрабам цртки и точки во бележникот. Не е дека многу ја разбираам Морзеовата азбука, но седам сведната над табелата сè додека да произлезе нешто што има барем малку смисла. Барем малку. ЧАД. ВРЕМЕ. ДЕТЕ. Ете. (Алтернативите би биле ЛКСД. ЕАМЕ. ДЧТР или ЕИМТАКС. МЕТН. ТЕДЕ. Не познавам јазик во кој ова има и најмала смисла, па затоа се решавам за чад, време, дете.) Тишина. Маж ми, претпоставувам, во својата соба е зафатен со прегледување на мејловите од цела недела, како секој петок навечер, кога не е на работа, и потоа непосредно пред полноќ извикува: *викенд*. Веќе подолго време имаме намера пак да

правиме нешто заедно. *Нешӣо*. Еднаш тој нема време, еднаш јас. Чадвремедете! ми пролета низ главата. Си го затворам бележникот, го затворам ворд-документот и отворам нов прозорец. Во полето за пребарување го впишувам името на Петрус, името на мојата прва љубов.

Спремена сум да не најдам ништо и незадоволна да се откажам. Сметам и на податоци за жена и деца. Зошто во меѓувреме и тој да не си создал семејство? Спремена сум дури и на фотографии. Ама не и на ова. На ова не. Макар што Петрус го навести уште првата ноќ. Зборуваше за летање, дека човекот не бил способен да лета и дека бил неизмерно тажен поради тоа. Почна да зборува за паѓање, па одненадеж премина на одење; и, бидејќи потпрашав: одење?, додаде: Само еден чекор, еден единствен чекор во празнотијата, и сè ќе биде добро. Ги рашири рацете како да сакаше да летне, ме погледна и се насмевна. Влегува маж ми, ниту чукна ниту ме викна по име, ова ретко се случува, само кога се караме, кога е вистински гневен, вистински револтиран или вистински вознемирен. Зафатена ли си, прашува. Не, одговарам и подголтувам: Штотуку дознав за смртта на Петрус.

Ти се зел здивот, вели.

Да – којзнае зошто, та само седам.

Веројатно е од тоа. Подзапира. Изгледа како да сака да каже нешто. Зема воздух, потоа брзо ја врти главата и наслушнува, немам поим што. Ја повлекува вратата.

Што е?, прашувам, а тој одговара: Ништо што не би можело да чека. Ја затвора вратата.

Ја отворам фиоката со разгледниците и од прва го наоѓам тоа што го барам. Огромен брадест Христофор во кафена одора со несразмено долги нозе и дребнав, куклест спасител

на рамото. На задната страна пишува: *Приказ на Свѣѣи Христѣофор (околу 1400 година) во црквата Св. Петѣар во Мисѣајл.*

Со прстот минувам преку Христофоровата одора, посегнувам по едно крајче од кафената кошула, ги склопувам очите и му се препуштам на занесот. Тие денови на првиот пат. Зима е, нашата прва зима. Петрус и јас во посета кај родителите на Марк за време на божиќниот распуст во 1992 година, во нивната викендичка на планина.

Паѓаат снегулки, во зависност од влажноста, со брзина слична како кога оди човек. Немам зимски чевли, а особено немам такви што се наменети за подолга прошетка по снег. Имам салонки, кои ги носам во текот на целата година. Со километри, дури и кога ме болат стапалата. На факултетот не паѓа снег. Елфи ми ги загледува чевлите. Дете, знаеш ли каде си? Кимнувам, во Ленцерхајде². Синот на Елфи, Марк, и неѓоваѣа Лиза ги посетуваат истите семинари како мене, та и тие секој ден и секаде го носат истото рало чевли, но за разлика од мене, чевли за пешачење. Но овде, во претсобјето до влезната врата на викендичката, си обуја чизми за снег високи до коленици, обложени со додатна внатрешна поставка и неодамна светнати, како што објаснува Марк со поглед вперен во моите салонки. Тогаш ќе си останам овде и ќе се царам во огнот на отворениот камин, во столот за лулање исплетен од ратанска палма, во руното што Елфи го префрлила врз столот, и во Урс³, така го нарекувам бидејќи му го заборавив името, а тој, втонат во една книга по историја,

2. Lenzerheide, област во ретороманското јазично подрачје на швајцарскиот кантон Граубинден [Graubünden] / Гризон [Grisons], (заб. на прев.).

3. Urs, често машко име во Швајцарија, од лат. *ursus* 'мечка' (заб. на прев.).

воопшто не слуша што зборуваме. Си седи во црната кожена фотелја, со книгата на колена, и на неколку секунди си ги поткрева очилата, таму каде што порано му почнувала косата. Но постојано му се лизнуваат надолу. *Митој Швајцарија. Идентитет – нација – историја 1291 – 1991*⁴. Книгата му е подарок за минатогодишниот Божиќ. Марк го сомничи дека ја учи наизуст. Денеска е 31 декември. Рано попладне. Вечерва ќе има фонди.

Но сега морате да си го заработите, вели Елфи и си зема енигматско списание заедно со очилата за читање од креде-нецот.

Да си го заработиме? Помислувам на пари затоа што немам.

Да, вели Елфи, со прошетка до црквата Св. Петар во Мистајл. Сака да нè истера од куќата, преведува нејзиниот син свртен кон мене, си ја прегрнува Лиза и страшно ја бакнува. Петрус си ја зема од дрвената закачалка јакната од пердуви и си ја облекува. Клекнува и си ги врзува чизмите тимберлентки. За Божиќ ми подари една мала книга: *Dialogue in the Void*⁵. На англиски е, ми требаат време и речник за да ја прочитам. Ајде дојди со нас, вели Петрус. Со поглед го барам каминот. Руното примамува. Таму на полицата стои речник. Ајде дојди, вели Петрус, овде не те сакаат. Елфи удира по него со списанието. Види го ти него, воопшто не го реков тоа! Елфи погледнува нагоре кон Петрус, кој е висок метар деведесет и два. Нејзиниот Урс, кој би можел да се вика и поинаку, но не сосема поинаку, е висок само метар седумдесет и два, нејзиниот син Марк е скоро три сантиметри повисок, а самата таа е две глави пониска од Петрус. Кон тебе може да

4. *Mythos Schweiz. Identität – Nation – Geschichte 1291 – 1991* (заб. на прев.).

5. *Дијалоџ во ѝразнинаџа* (заб. на прев.).

се погледне нагоре, вели, полека и свечено, ја зафрлува главата наназад и ги склопува очите. Петрус потекнува од старо, богато семејство со имот чија вредност ја знае само најтесниот круг, и со родословје што може да се следи повеќе од седумстотини години наназад. Елфи *веднаш* го *сејшила* тоа, како што рече подоцна. Да, штооооо!, извика таа кога дозна, од својот син, кој го разоткри гостинот на првата заедничка вечера во викендичката: Роден е богат, овој овде. Петрус подзина, немо се цареше во лепчето со кашкавал, гризна од него и темелно цвакаше. Сите ме погледнаа. Јас требаше да потврдам. Голтнав од матниот јаболков сок што Елфи го исцеди и се преправав како да ми залетна. Петрус никогаш ми немаше понудено пари за топла облека или чевли. Немаше ни да ги земам.

Дојди веќе еднаш, викаат во хор Петрус, Марк и неговата Лиза, подготвени за излегување. А Елфи, откако си го стави енигматското списание на руното, ми тутнува в раце едно рало чизми од фока и вели: Еве, топлички се. Чизми од фока! Какви што наводно носеле нашите мајки во седумдесеттите години. Со сребреникав сјај, вистински чизми од фока.

Мали ми се, реков.

38, вели Елфи.

Јас носам 39.

Елфи: Излегле поголеми.

Сите ме загледуваат напнато како си ја ставам десната нога во чизмата од фока и уште пред да го повлечам патентот, велат: Ете, може. Гледаш. Одлично. Ме стега, вела, но тие се веќе надвор, Петрус, Марк и Лиза; се маваат со снежни топки, а Елфи, поздравувајќи се, вели: Не ти ни требаат толку дебели чорапи, чизмите се доволно топли. Ја затвора вратата. Сега ме погодува една снежна цигла во левото око,

свезди ми светнуваат пред очи, ми се слушаат грмотевици, а потоа Петрус извикува: Извини! и ја зафучува следната во мојот правец. Оп, оп, Марк плеска со рацете, мрдни, мрдни малку! Со неколку големи чекори Петрус доаѓа до мене, ме зграпчува и ме префрла преку рамо. Што ли си јадела, офнува, тежиш најмалку еден тон. Марк си ја качува Лиза на ушка и вижди, потоа заедно со неа се оддалечува во галоп. Петрус, натоварен со цел тон, бревтајќи каска по него, по патчето надолу кон селското џаде, си ја зафрлува главата нанзад и по нецели 200 метри пред крстосницата демонстративно се струполува, ме пушта да паднам на грб и колку што е тежок се фрла врз мене. Обајцата лелекаме. Каде ли е таа црква, прашувам, а Петрус се смее. Марк, извикуваме заедно, има ли уште многу?

Нема, нема, вели Марк, вредело да се изодат уште тие неколку километри, црквата била нешто посебно.

Неколку километри?

Уште кога имал пет години, одел по патот, да не сме се грижеле, благопријатна прошетка удолу по планината.

Ме болат стапалата. Чизмите од фока ми се куси и тесни. Макар што се патентите отворени, чувствувам небаре стапалата ми се вклетшени во челично менгеме. На ристот сеќавам како пулсот жестоко ми бие во крутата кожа на чизмите. Се пробивавме напред по ленцерхајденското џаде, долж сите хотели и продавници за спортска опрема, во колона од стотици зимски спортисти со чевли за скијање и со нарамени скии. Кога ќе се свртеше некој, со скиите ќе ги удреше по глава мажот зад себе или жената пред себе, луѓето се препираа или се смееја, понекогаш, речиси надоврзувајќи се, го правеа и едното и другото. Не изустивме ни збор. Одев веднаш зад Петрус, со поглед прикован на неговите петици, и

со стиснати заби ги броев чекорите, небаре се надевав дека така ќе ми исчезне притисокот од стапалата. На излезот од селото, Марк извесно време нè водеше по еден помал пат кон едно бачило, бачилскиот пес лаеше и беснееше, го тегнеше металниот синџир и ревносно се превртуваше. Зад бачилото пристигнавме на пешачката патека.

Пауза, барам потпора врз ракавот на Петрус, но тој без збор клекнува и ми го нуди грбот, а по еден решителен скок го обгрнувам одзади додека да рече *немој да ме давиш, ше молам*. А Лиза вика *бр,бр, хе. Засџани, коњче, засџани*. Марк ја послушува и ја пушта да го јавне.

Мажите би сакале да е попопуларно шетањето и да се соодветно разгазени пешачките патеки. Носејќи нè на грб и одејќи еден до друг, со секој чекор пропаѓаа до коленици во снегот. Само по неколку метри се затетеравија од напор, но сепак успеаја, минувајќи крај пилярницата и столарницата и крај теренот за голф, да нè однесат удолу до суватот, каде што патеката одненадеж завлегуваше во шумата. Не можам веќе, вели Петрус. Конечно, одговара Марк. Офкајќи нè оставаат на работ од шумата и легнуваат на снегот со сите четири во вис. Сакам да ги баталам чизмиве од фока за да си ги проверам стапалата, кои веќе не ги чувствувам. Не прави го тоа, вели Петрус, нема да можеш пак да ги обуеш. Потоа клепнува и со рака покажува кон небото. Почнува да снежи.

Во шумата зад суватот веќе не можеше да се распознае пат. Имаше дебел слој снег, тврд и шупликав, поради дневните поројни дождови и ноќниот мраз, а ние со тресок пропаѓавме до колковите, при што снегот замрзнуваше од тежината на нашите чекори. Издржав точно 123 чекора, потоа си ги извлеков од стапалата чизмите од фока, си ги префрлив преку рацете и продолжив да одам во влажникавите чорапи,

со отрпнати, но олабавени стапала. Првите чекори ми беа најпријатните што воопшто некогаш сум ги направила. Пак броев, од навика, и пак запрев кај 123. Од студот, стапалата ми отрпнаа уште повеќе отколку претходно од болката, се обидов да ги мрднам прстите на нозете, но не почувствував движење, туку само болно клукање, кое ме жегаше низ нозете и за малку ќе ме фрлеше на колена. Наскоро ќе стигнеме, извика Марк од извесна далечина, а Петрус, кој застана само неколку чекори пред мене, возврати: Марк, признај дека веќе немаш поим каде сме!

Марк одговори дека ја знаел шумава уште од дете, снегот не можел да го збуни, дури и слепечки би го нашол патот.

Петрус се сврте кон мене. Убаво е овде! Дојди, да седнеме. Кротко се насмевна. Го погледнав и, како што често се случуваше, не знаев дали се шегува или не. Да си останеме овде. Пропадна во снегот како погоден од куршум. Легни до мене! Набрзо нема толку да ти студи, ќе видиш. Марк и Лиза продолжија да одат и веќе не можевме да ги видиме. По извесно време, Петрус повеќе не одговараше. Се исправив и со мразните чорапи на нозе му се нафрлив, посегнав по неговата рака, го повлеков да стане и да појде со мене, низ благата виулица, следејќи ги длабоките и рески дупки од трагите што ги оставаа Марк и Лиза, без да сме вистински уверени дека од оваа шума некогаш ќе нè одведат на топло место. Тогаш мора да ми се лизнала од рака десната чизма од фока. Дури кога стоевме пред црквата Св. Петар во Мистајл, а ми се чинеше дека минале часови, забележав дека сум ја загубила.

Марк ја затресе црковната врата. Се втурна во неа. Со закани и пцости, а располагаеше со впечатлив број од двете нешта, напираше на вратата сè додека толку не го забелеа рацете што се откажа. Лиза втренчено гледаше вземи.

Го барав погледот на Петрус, тој стоеше настрана и внимателно набљудуваше. Потоа, со авторитет на четири години постар човек, го потчукна Марк по грбот. Дојдете! Да видиме да не –

Да не што? Марк си ја протри подлактицата.

Да не има некаде отворен прозорец, рече Петрус.

Глупости, возврати Марк мрчејќи, отворен прозорец на црква, но сепак се раздвижи. Го следевме Петрус околу црквата. Сега паѓаа крупни снегулки, ни стежнаа на капите и за неколку мига направија да изгледаме како група пробелени сениори, а Петрус, колку пригодно, изгледаше најстар и најдостоинствен бидејќи носеше капа со наушници и шал преку лицето, кои се претворија во кадрова бела коса и претставителна целосна брада. Свети Петар, реков, дебела бабичке, возврати тој.

Стоиме пред една мала доградба слична на капела и низ еден отвор сиркаме во стотици, почнувам да бројам, илјадници грижливо наредени костури, бутни коски и черепи, сјајни, чисти и уредни, личеа на беспрекорно насобрани резерви огревно дрво што овде може да се најдат пред секоја куќа.

Тоа што сме ние, ќе бидете вие, штоа што сите вие, бевме ние пишува на една дрвена табла среде коските.

Костурница, шепнува Петрус, погледни.

Не мораш да шепотиш, веќе не можат да те чујат, вели Марк нарочно гласно, и обајцата се смеат.

Посегнувам по раката на Петрус. Моите стапала! Може ли да продолжиме?

Лиза вцашено ми сури во чорапите.

Сè е во ред, вела, само што веќе ништо не чувствувам.

Елфи му рекла на Урс да ми пренесе дека е многу тажна поради загубената чизма. Се заклучи во кујната за да

пригответи фонди со кашкавал и не сакаше никој да ја вознемирува. Во меѓувреме требаше да ја поставиме масата, да го подготвиме горилникот и ситно да го исечеме лебот. Ние петмина средивме сè во најкратко време и потоа збунети стоевме околу масата. Урс се накашла: Елфи е многу тажна поради загубената чизма.

Навистина многу ми е жал, реков.

Што да прави само со една чизма? Смешно, чевел без друшка, бескорисен, излишен, ништожен.

Марк внимателно го слушаше татка си и кимна по *смешно* и *грушка*. И јас кимнав, погледнувајќи го Петрус, кој се обидуваше да си го потисне зевањето. Попусто. Од топлината, се извини, и од *кафеџо луц*⁶. Но Урс не го слушаше. Чевливе тогаш чинеа мало богатство. Ѓ ги подарив пред, чекај, 23 години, да, кога прв пат дојдовме овде горе заедно. Урс се озари и одеднаш веќе не можеше да зборува. Петрус пак зевна. Во гостилницата недалеку од црквата испи четири чаши многу врело сервирано кафе со ракија, во истото време кога Лиза и јас наизменично дувавме во нашата прва чаша и пивнувавме. Марк, не обрнувајќи му внимание на пијалакот, си ги гризна зглобовите на стиснатата тупаница и си саскаше сам за себе. Му се обраќаше на некој невидлив *идиоџи џроколнаџи од боџа, невидено џлуџи џронџак, изрод на џемнинаџа, без џрам мозок*. На крајот се исправи, шумно вдиша и издиша, си ја зеде чашата и си ја шмркна. Потоа се насмевна. Уште една?

Петрус кимна, но Лиза протестираше, веќе се стемнувало, било крајно време да појдеме. Постепено пак почнав да си ги чувствувам стапалата, прво ме заскокоткаа прстите,

6. Или луцернско кафе: швајцарски специјалитет од зашеќерено кафе со ракија од јаболчесто овошје, обично јаболко или круша (заб. на прев.).